

A. ZOULOVÁ: VLIV PREVENTIVNÍHO PROGRAMU „AJAXŮV ZÁPISNÍK“ NA POVĚDOMÍ O  
OBECNÝCH RIZICÍCH U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

---

**TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI**

---

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ**

**Katedra:** Katedra sociálních studií a  
speciální pedagogiky

**Studijní  
program:** Sociální práce

**Studijní obor  
(kombinace) :** Penitenciární péče

VLIV PREVENTIVNÍHO PROGRAMU „AJAXŮV ZÁPISNÍK“ NA  
POVĚDOMÍ O OBECNÝCH RIZICÍCH U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO  
VĚKU

INFLUENCE OF THE PREVENTATIVE PROGRAMME „AJAX'S  
NOTEBOOK“ TO SCHOOL AGE CHILDREN KNOWLEDGE OF  
GENERAL RISKS

**Bakalářská práce:** 08-FP-KSS-4053

**Autor:**

Andrea Zoulová

**Podpis:**

---

**Adresa:**

Máslovice 32

250 69, Vodochody

**Vedoucí  
práce:** Prof. PhDr.RnDr. Marie Vágnerová  
Csc.

**Konzultant:**

**Počet**

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
53	7	6	7	9	2

**V Liberci dne:**

## **Prohlášení**

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne :

Andrea Zoulová

---

### **Poděkování:**

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce paní Prof. PhDr. RNDr. Marii Vágnerové Csc. za metodickou pomoc a odborné vedení při tvorbě bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat řediteli ZŠ Laudova v Praze 6 Mgr. Jaroslavu Mevaldovi, ředitelce ZŠ Náměstí Svobody v Praze 6 Mgr. Ivaně Ullmannové a spolupracovníkům mjr. Mgr. Jaroslavu Badinovi a por. Bc. Daniele Razímové za poskytnutí cenných rad a dostupných studijních materiálů.

**Název bakalářské práce:** VLIV PREVENTIVNÍHO PROGRAMU „AJAXŮV ZÁPISNÍK“ NA POVĚDOMÍ O OBECNÝCH RIZICÍCH U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

**Název bakalářské práce:** INFLUENCE OF THE PREVENTATIVE PROGRAMME „AJAX'S NOTEBOOK“ TO SCHOOL AGE CHILDREN KNOWLEDGE OF GENERAL RISKS

**Jméno a příjmení autora:** Andrea Zoulová

**Akademický rok odevzdání bakalářské práce:** 2008/2009

**Vedoucí bakalářské práce:** Prof. PhDr. RnDr. Marie Vágnerová Csc.

#### **Resumé:**

V této bakalářské práci jsem se zabývala preventivní činností Policie ČR a jejím působením zejména na děti a mládež. V teoretické části jsem se věnovala vysvětlení základních pojmů a seznámila čtenáře s historií i současností preventivního působení policie. V závěru teoretické části jsem představila jeden z preventivních programů ato „Ajaxův zápisník“, který je určený pro žáky 2.ročníků základních škol. V praktické části jsem se zaměřila na zjištění, zda má tento program vliv na povědomí dětí o obecných rizicích. Dále jsem se věnovala prezentaci výsledků použitého dotazníkového šetření. Tyto výsledky ukázaly, že preventivní program „Ajaxův zápisník“ má opravdu nesporný vliv na povědomí o obecných rizicích u dětí mladšího školního věku. V závěru této bakalářské práce jsem se pokusila navrhnout případné změny, týkající se zejména obsahu pracovního sešitu.

**Klíčová slova:** prevence, preventivní program Ajaxův zápisník, kriminalita, trestní odpovědnost, dotazník, Preventivně informační skupina, Praha I.

## ABSTRACT

The focus of my bachelor's work was the preventive police activity in the Czech Republic and its influence on children and youth. In theoretical part I concentrated on essential concepts and I familiarized readers with the history and present of police preventive treatment. At the close of theoretical part I introduced one of preventive programs, namely "Notebook of Ajax" that is intended for pupils of the 2<sup>nd</sup> class at the primary schools. In practical part I targeted on findings whether this program would influence consciousness of children about common hazards. Further I made presentation of results obtained from my questionnaire investigation. These results showed that the preventive program "Notebook of Ajax" has indisputable influence over the consciousness about common hazards with the children of minor school age. At the close of my bachelor's work I tried to propose appropriate changes, especially in the content of exercise-book.

## KEYWORDS

Prevention, Preventive program "Notebook of Ajax", Delinquency, Criminal liability, Questionnaire, Preventively Informative Service, Prague I.

## **DAS RESÜMEE**

In dieser Bachelorarbeit beschäftigte ich mich mit der präventiven Tätigkeit der Polizei der Tschechischen Republik und mit ihrer Wirkung besonders an die Kinder und Jugend. Im theoretischen Teile lieferte ich die Aufklärung der Grundbegriffe und machte den Leser mit der Geschichte sowie der Gegenwart der präventiven Polizeiwirkung bekannt. Am Ende meines theoretischen Teiles stellte ich einer der präventiven Programme „Notizbuch von Ajax“ vor, das für die Schüler der 2. Klassen der Grundschulen bestimmt ist. Im praktischen Teile orientierte ich mich an die Feststellung, ob dieses Programm den Einfluss auf das Bewusstsein der Kindern von den allgemeinen Risiken hat. Ferner widmete ich mich der Präsentation der Ergebnisse aus der realisierten Fragebogenerhebung. Diese Ergebnisse zeigten, dass das präventive Programm „Notizbuch von Ajax“ den unbestritten Einfluss auf das Bewusstsein von den allgemeinen Risiken bei den jüngeren Schulkindern hat. Am Ende meiner Bachelorarbeit versuchte ich einige Änderungen bezüglich des Arbeitsbuchesinhalts vorzuschlagen.

## **DIE SCHLÜSSELWÖRTER**

Die Prävention, Das präventive Programm „Notizbuch von Ajax“, Die Kriminalität

Die strafrechtliche Verantwortlichkeit, Der Fragebogen, Die präventive Auskunftsdienst, Prag I.

*„lépe jest zločinům předcházeti než je trestati“.*

*Cesare Beccaria*

## Obsah

<b>1 ÚVOD .....</b>	<b>1</b>
<b>2 TEORETICKÁ ČÁST .....</b>	<b>3</b>
2.1 VYMEZENÍ POJMŮ .....	3
2.2 PREVENCE U PČR .....	5
2.2.1 HISTORIE PREVENTIVNÍHO PŮSOBENÍ U PČR .....	5
2.2.2 DEVADESÁTÁ LÉTA – MEZNÍK V PREVENTIVNÍM PŮSOBENÍ PČR .....	6
2.2.3 PREVENTIVNÍ ČINNOST PČR V SOUČASNOSTI .....	8
2.3 PREVENTIVNÍ PROGRAM „AJAXŮV ZÁPISNÍK“ .....	13
2.4 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST .....	19
<b>3 PRAKTICKÁ ČÁST .....</b>	<b>22</b>
3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI .....	22
3.2 CHARAKTERISTIKA VZORKU .....	22
3.3 FORMULACE HYPOTÉZ .....	25
3.4 ZÁKLADNÍ TECHNIKY A METODY PRÁCE .....	26
3.5 PŘEHLED ZÍSKANÝCH DAT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ .....	26
3.6 SHRnutí VÝSLEDKŮ A NÁVRH OPATŘENÍ .....	43
<b>4 ZÁVĚR .....</b>	<b>48</b>
<b>5 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ .....</b>	<b>50</b>



## **1 ÚVOD**

Tato bakalářská práce je určitým pokusem o zjištění účinnosti preventivního projektu „Ajaxův zápisník“ a jeho vliv na zvýšení povědomí o obecných rizicích u dětí mladšího školního věku.

Toto téma je mi velmi blízké, jelikož pracuji jako pracovnice Preventivně informační skupiny Policie České republiky, Správy hlavního města Prahy. V rámci své činnosti se každodenně setkávám s dětmi různých věkových kategorií a při besedách či tematických přednáškách a mou snahou je působit především v oblasti prevence kriminality a dalších sociálně patologických jevů.

Preventivní působení přitom bylo nedílnou součástí policejní práce odjakživa. Právě v posledních letech se však v rámci reformy Policie České republiky prevence dostává do popředí. Z represivní bezpečnostní složky se tak stává služba veřejnosti a policie se v duchu hesla „Pomáhat a chránit“ stává lidstější.

Preventivně informační skupina Policie České republiky, Správy hlavního města Prahy je rozdělena do čtyř oblastí tak, aby pokryla poptávku po besední a přednáškové činnosti ve školách, domovech pro seniory, občanských sdruženích a dalších organizací. Jednou z oblastí je i oblast Praha I (městská část Praha 1, 6 a 7), ve které se snažím prostřednictvím nejrůznějších preventivních projektů a programů působit na děti již od raného věku. Přednášková činnost v mateřských školách se uskutečňuje spíše formou ukázek policejní práce a nenásilným vštěpováním pravidel bezpečného chování.

S velkým ohlasem se setkává na 1.stupni základních škol preventivní projekt „Ajaxův zápisník“. Děti tak v průběhu školního roku získají ucelený přehled o jednotlivých policejních složkách a každý měsíc se seznámí s určitou problematikou. Osvojí si základní bezpečnostní návyky a postupně se naučí i pravidlům silničního provozu.

Tento projekt začal původně v městě Sokolov jako malý preventivní program pro vybranou základní školu. Čas však ukázal, že projekt tohoto druhu v rámci školních osnov na základních školách již dlouho chyběl. Rady ohledně bezpečného chování sice děti slýchávají od učitelů a rodičů poměrně často, avšak možnost pravidelné diskuse o jednotlivých rizicích přímo s uniformovaným policistou se nenaskytá každý den.

Jako pracovnice PIS působím již třetím rokem. Mýma rukama tak prochází třetí generace dětí, se kterými se snažím v rámci preventivního projektu „Ajaxův zápisník“ pracovat. Je dojemné sledovat, jak děti v průběhu školního roku dozrávají a získávají nové a nové znalosti a vědomosti. Každoročně s koncem školního roku jsem měla pocit, že se loučím s žáčky, kteří jsou připraveni na případná rizika běžného života lépe než jejich vrstevníci ze škol, kde preventivní projekt neprobíhal.

V rámci své bakalářské práce jsem se proto rozhodla zjistit, zda preventivní projekt „Ajaxův zápisník“ skutečně zvyšuje povědomost o obecných rizicích u dětí mladšího školního věku. V teoretické části práce se pokusím vysvětlit základní pojmy a přiblížit celý preventivní projekt. Cílem praktické části potom bude ověření hypotéz této práce či navržení případných změn a doplnění preventivního projektu.

## 2 TEORETICKÁ ČÁST

### 2.1 VYMEZENÍ POJMŮ

**Prevence** - vychází z latinského názvu **praeventus – zákrok předem**. Prevence v širším slova smyslu znamená „předcházení nežádoucímu jevu a ochrana před ním“, označuje v podstatě všechny aktivity, jejichž cílem je potírání výskytu a zabraňování rozvoji negativního jevu ve společnosti. Prevence v užším slova smyslu je chápána jako prevence jednotlivých negativních jevů – prevence kriminality, prevence závislostí apod.<sup>1</sup>

**Prevence kriminality** - do prevence kriminality (kriminální prevence) náleží veškeré aktivity směřující k předcházení páčání trestných činů, k snižování jejich výskytu cestou zamezení páčání nebo neutralizaci příčin a podmínek vzniku trestných činů (kriminogenních faktorů). Patří sem opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí nebo působením na potencionální pachatele a oběti trestných činů. Prevence tedy představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítím nebo před jejím pokračováním.<sup>2</sup>

**Sociální prevence** - označením „sociální“ prevence měníme samotný význam slova. Sociální znamená celospolečenský, týkající se celé společnosti, jevů, procesů, případů, problémů a situací, které žádají nějaké řešení. Tato řešení spadají velkou měrou do oblasti sociální politiky.

Opatření sociální prevence zahrnují širokou problematiku rodiny, školství, zdravotnictví, zaměstnanosti, volného času, profesní přípravy, územního plánování,

---

1 Štáblova R. a kol. *Drogy, kriminalita a prevence*. Praha:PA ČR, 1999, s.161

2 Zapletal, J. *Kriminologie-díl II.Zvláštní část*. Praha:PA ČR 2000, s.100

urbanismu aj. Významná úloha v těchto procesech přísluší zejména rodině a škole. Součástí sociální prevence je i zdokonalování činnosti subjektů zodpovědných za sociální integraci, resocializaci a rehabilitaci pachatelů. Jde o širokou paletu aktivit náročných na personální a materiální zabezpečení, převážně s realizací střednědobou až dlouhodobou. Jejich efektivnost je nesnadno měřitelná.<sup>3</sup>

**Situační prevence** - spočívá v opatřeních, jež snižují možnost spáchání trestného činu a zvyšují pravděpodobnost odhalení pachatele. Orientuje se tedy na odstraňování příležitostí pro páchaní trestných činů, na omezování kriminogenních situací a na zvyšování rizika dopadení a odhalení pro potenciální pachatele.<sup>4</sup>

**Primární prevence** - jedná se o tzv. nepřímou prevenci, zaměřenou na širokou populaci. Je to souhrn opatření v oblasti sociální politiky, politiky zaměstnanosti, urbanismu, územního plánování a rozvoje jednotlivých regionů. Cílem je vytvořit takové sociální klima, které bude nepříznivé pro vznik sociálně patologických jevů.

**Sekundární prevence** - je již prevencí přímou. Zaměřuje se na vybrané rizikové skupiny obyvatelstva, na jedince (potencionální pachatele či potencionální oběti) a na další rizikové faktory např. sociální prostředí, vztahy apod. Důležité je včasné vyhledávání potencionálního problému a následné poskytování potřebných služeb (informace, poradenství, sociální péče).

**Terciální prevence** - jedná se rovněž o prevenci přímou. Orientuje se na skupiny či spíše jedince, kteří se již v minulosti dopustili trestné činnosti, trestnou činnost páchají nebo se dopouštějí sociálně negativního chování (prostituce, šikana, útěky, drogy, kriminalita). Preventivní opatření jsou zaměřena i na osoby, které se již staly oběťmi trestné činnosti.

**Trestný čin** – čin pro společnost nebezpečný, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně.<sup>5</sup> V této právní normě jsou vymezeny pro společnost nebezpečné činy, postižitelné

---

3 Zapletal, J. *Kriminologie-díl II. Zvláštní část*. Praha: PA ČR 2000, s.101

4 Zapletal, J. *Kriminologie-díl II. Zvláštní část*. Praha: PA ČR 2000, s.1013

5 Viz: §3 zák. č. 140/1961Sb., *Trestní zákon*

trestním zákonem.

**Trestní odpovědnost** – kdo v době spáchání trestného činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.<sup>6</sup> Novelou trestního zákona, která vejde v účinnost dne 1. ledna 2010, se sníží spodní věková hranice potřebná pro trestní odpovědnost z původních patnácti na čtrnáct let. V současné době jak mezi zákonodárci tak na veřejnosti probíhá debata o znovuzavedení věkové hranice pro trestní odpovědnost v původní hranici patnácti let.

## 2.2 PREVENCE U PČR

### 2.2.1 Historie preventivního působení u PČR

Nahlédneme-li do historie současné Policie ČR, počátky preventivní činnosti nalezneme již v období mezi roky 1918 až 1939. Již v tomto období mezi dvěma světovými válkami byla prevence kriminality nedílnou součástí práce bezpečnostních složek. Každodenními pochůzkami i pouhou přítomností v terénu četníci a policisté odrazovali potencionální pachatele trestných činů. V rámci svěřených úseků a lokalit působili navíc jako rádci, ale i důvěrníci. Tehdy, stejně jako dnes, byla věnována velká pozornost i prevenci v oblasti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Četník měl povinnost pečovat o to, aby se na silnicích a veřejných cestách a místech nedělo nic, co by mohlo způsobit nepořádky nebo škodu. Jednalo se zejména o dohled na dodržování předpisů, které např. předepisovaly vozkům, jak se mají chovat na silnici.

V pozdějších letech spadal do výše zmiňované oblasti také dozor nad dodržováním předpisů o jízdě automobily. Zde bylo četníkům doporučováno, aby si poznamenávali čísla automobilů a motocyklů, které potkají na obchůzce, pro případ, že by později bylo potřeba po nich pátrat.

---

6 Viz: §11 zák. č. 140/1961Sb., *Trestní zákon*

Uvedené období mělo ve vývoji bezpečnostních složek státu jistě svůj význam. Pravidla pro výkon služby četnictva se s léty příliš neměnila a od dnešních předpisů pro výkon Policie ČR se téměř neliší. I v dalších obdobích bylo preventivně výchovné působení nedílnou součástí činnosti příslušníků ozbrojených složek. Pravdou ovšem zůstává, že až do devadesátých let veřejnost vnímala policii spíše jako represivní orgán státní moci.

### 2.2.2 Devadesátá léta – mezník v preventivním působení PČR

Po rozdělení Československa a následným vznikem samostatné České republiky k 1. lednu 1993 začala vláda ČR kromě základních funkcí postupně vytvářet i systém prevence kriminality. Vládu k tomuto kroku vedly jednak předchozí zkušenosti s prevencí kriminality z let minulých (1918 až 1989) ale především společenská diskuse o limitech trestní politiky a její schopnosti reagovat na kvantitativní a kvalitativní změny ve vývoji kriminality a dalších sociálně patologických jevů po roce 1990.<sup>7</sup>

Jak již bylo řečeno, počátkem 90 let přicházejí první snahy o změnu image policie. V roce 1995 byla ministrem vnitra zřízena pracovní skupina, která měla za úkol vytvořit jakousi koncepci a program prevence kriminality v působnosti Ministerstva vnitra a Policie ČR. Jednou z priorit této koncepce bylo vytváření takových aktivit, které by zvýšily důvěru občanů v policii. Nastal čas přeměnit policii ve službu občanům, zabezpečující ochranu zdraví, života a majetku osob. Samozřejmostí by měla být i každodenní běžná pomoc občanům, komunikace mezi občanem a policistou, policejní poradenská činnost a samozřejmě poskytování kvalitních, objektivních a nezkreslených informací.

---

7 Kocábek Pavel. *Systém prevence kriminality v České republice slaví 15. narozeniny*  
Dostupné z: < <http://www.trivis.info/view.php?cisloclanku=2008010201> >

V tomto duchu proto v roce 1993 vznikají při všech okresních a městských ředitelstvích preventivně informační skupiny.



Pracovní náplní těchto skupin se stává zejména:

- informování veřejnosti prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků o vývoji dopravní nehodovosti,
- analytická činnost na úseku dopravní nehodovosti, veřejného pořádku a kriminality, na jejímž podkladě jsou navrhována opatření pro orgány státní správy a samosprávy,
- realizace preventivně výchovných akcí směřujících ke zvyšování bezpečnosti silničního provozu a jeho účastníků,
- výchova předškolní a školní mládeže v oblasti bezpečnosti silničního provozu (přednášky, besedy, soutěže, zábavné akce, výstavy),
- informační servis o činnosti policie, jejích úspěších při odhalování trestné činnosti a průběžné informace o vývoji kriminality.

### 2.2.3 Preventivní činnost PČR v současnosti

V České republice je prevence kriminality organizována na třech úrovních:

- **Na meziresortní úrovni** - těžiště meziresortní spolupráce spočívá ve vytváření preventivní politiky vlády ve vztahu k tradiční (obecné) kriminalitě a koordinace preventivních činností jednotlivých resortů zastoupených v Republikovém výboru pro prevenci kriminality a podněcování aktivit nových.
- **Na rezortní úrovni** - programy prevence kriminality vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev, obohacují jejich běžné činnosti o nové prvky a přístupy a ovlivňují tvorbu příslušné legislativy.
- **Na místní úrovni** - do níž jsou zapojeny orgány veřejné správy, policie, nevládní organizace a další instituce působící v obcích. Podstatou systému prevence kriminality na místní úrovni je optimální rozložení působnosti v oblastech sociální a situační prevence s ohledem na místní situaci, potřeby i možnosti.

Z hlediska účinnosti jsou nejefektivnější **programy prevence kriminality na místní úrovni**. Představují systém metodické, koncepční a finanční podpory ze strany ústředních orgánů státní správy a samosprávy a podpory vzniku programů prevence kriminality ve městech a obcích zatížených vysokou mírou kriminality a dalšími kriminálně rizikovými jevy. Podstatou těchto programů je součinnost orgánů státní správy, samosprávy, policie a nestátních neziskových organizací. Záběr programu je podmíněn místní situací v oblasti vývoje sociálně patologických jevů, potřebami, zájmem a schopnostmi lidí a finančními prostředky. Za realizaci programů prevence kriminality nesou odpovědnost obecní zastupitelstva.<sup>8</sup>

---

8 Prevence. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/prevece-169232.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>>



Republikový výbor pro prevenci kriminality (RVPPK) se stal během 15 let vrcholnou institucí odpovědnou za vytváření koncepce preventivní politiky vlády na meziresortní úrovni a její konkretizace na úrovni místní. RVPPK nese gesci za zpracování materiálů pro jednání vlády z oblasti prevence kriminality, schvaluje žádosti a dotace na projekty prevence kriminality předložené městy a kraji včetně výše finančních prostředků.

V současné době má RVPPK 20 členů. Jeho předsedou je ministr vnitra a ve výboru pracují zástupci ministerstev pro místní rozvoj, dopravy, financí, obrany, práce a sociálních věcí, spravedlnosti, vnitra, zdravotnictví a dále zástupci Nejvyššího státního zastupitelství; Policejního prezidia; Generálního ředitelství cel; Generálního ředitelství vězeňské služby; Institutu pro kriminologii a sociální prevenci; Správy služeb zaměstnanosti Ministerstva práce a sociálních věcí; Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity; Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky a Probační a mediační služby. Výsledkem činnosti RVPPK je dobrá meziresortní spolupráce a vybudovaný systém prevence kriminality v ČR, který se opírá o resortní preventivní projekty, programy prevence kriminality na místní úrovni, aktivity Policie České republiky, obecních policí, nestátních neziskových organizací i podnikatelských subjektů<sup>9</sup>

### **Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011:**

V říjnu 2007 schválila vláda ČR svým usnesením č. 1150 "Strategii prevence kriminality na léta 2008 až 2011" (dále jen Strategie). Priority nové Strategie spočívají především:

- ve snižování majetkové a násilné kriminality,
- v eliminaci kriminálně rizikových sociálně patologických jevů,
- v omezování příležitosti k páčání trestné činnosti,
- ve zvyšování rizika pro pachatele, že bude dopaden,
- v informování občanů o legálních možnostech ochrany před trestnou činností.<sup>10</sup>

---

9 Kocábek Pavel. *Systém prevence kriminality v České republice slaví 15. narozeniny*.  
Dostupné z: <<http://www.trivis.info/view.php?cislocclanku=2008010201>>

10 Kocábek Pavel. *Systém prevence kriminality v České republice slaví 15. narozeniny*.  
Dostupné z: <<http://www.trivis.info/view.php?cislocclanku=2008010201>>

Systém prevence kriminality je nyní členěn do tří úrovní - *republikové, krajské a městské*. Koordinační roli vůči aktivitám na všech úrovních plní opět RVPPK. V rámci systému je posílena koordinační a metodická role krajů vůči obcím spadajícím do jejich územní působnosti. Městskou úroveň tvoří velká města (nad 25 tisíc obyvatel), která mají možnost, za splnění stanovených podmínek, čerpat finanční prostředky ze státního rozpočtu na prevenci kriminality po dobu trvání Strategie (4 roky).<sup>11</sup>

*Úkolem republikové úrovně* prevence kriminality je koordinovat preventivní aktivity jednotlivých článků systému; zkvalitňovat systém prevence po stránce personální, metodické a informační; zabezpečovat realizaci mezíresortních a celorepublikových projektů; vytvářet podmínky pro finanční zabezpečení realizace úkolů vyplývajících ze Strategie. Pro republikovou úroveň se počítá ročně s částkou cca 8 mil. korun.

*Úkolem krajské úrovně* je vytvořit preventivní politiku v rámci své působnosti, koordinovat ji a zabezpečovat po metodické, konzultační a částečně po finanční stránce (ročně cca 40 mil. korun).

*Úkolem městské úrovně* je vytvořit komplexní přístup k prevenci kriminality. Policie se bude orientovat na metodu práce ve smyslu Community policing. Cílem programu města je ochrana lokálních komunit před kriminalitou, posílení pocitu bezpečí občanů, snižování majetkové a násilné kriminality, eliminace kriminálně rizikových sociálně patologických jevů, kooperace všech institucí, které působí na místní úrovni a větší integrace Policie ČR do preventivních aktivit města (ročně cca 32 mil. korun). Finanční prostředky budou obcím a krajům poskytovány mimo jiné na následující nejvyhledávanější investiční projekty: kamerové soubory a jejich rozšíření; mobilní kamerové soubory; zabezpečovací a vyhodnocovací soubory; mříže; osvětlení rizikových míst; oplocení rizikových míst; software-grafické soubory; hardware pro preventivní a bezpečnostní účely; soupravy pro sport a sportovní plácky a hřiště.<sup>12</sup>

---

11 Kocábek Pavel. *Systém prevence kriminality v České republice slaví 15. narozeniny*.

Dostupné z: <<http://www.trivis.info/view.php?cisloclanku=2008010201>>

12 Kocábek Pavel. *Systém prevence kriminality v České republice slaví 15. narozeniny*.

Dostupné z: <<http://www.trivis.info/view.php?cisloclanku=2008010201>>

Celosvětovým trendem posledních let je upřednostňování prevence před represí. Zkušenosti ukázaly, že samotná represe problém kriminality neřeší, neovlivňuje příčiny ani podmínky, které výskyt sociálně-patologických a protispolečenských jevů přináší. Represe vykazuje kromě nízké účinnosti také vysokou finanční náročnost. Ačkoli by se dalo říci, že prevence je pro společnost levnější, není sama o sobě laciná. Vyžaduje značné investice, které zpravidla nejsou ihned návratné. Účinnost a smysluplnost preventivního působení se projevuje až s odstupem několika měsíců či let. Investovat je však potřebné i do lidského potenciálu a technického zázemí nezbytného pro zahájení a rozvoj této praxe. To platí včetně aktivit aplikovaných a rozvíjených u naší policie. Kromě dnes již nezbytného působení preventivně informačních skupin policie investuje nemalé částky do rekonstrukcí policejních služeben a obnovy vozového parku, to vše v duchu nového hesla „Pomáhat a chránit“. Policie tak dostává lidštější tvář, občané mohou s policisty jednat v důstojnějším prostředí a s důvěrou se na ně v případě potřeby obracet.

V hlavním městě Praze v současné době působí preventivně informační skupina, (PIS) kterou tvoří 16 policistů a policistek v čele s tiskovou mluvčí. Praxe ukázala, že bude vhodnější preventivní činnost od tiskové oddělit a soustředit přímo do vybraných lokalit. Proto v rámci čtyř obvodů tj. Prahy I, II, III a IV vznikla dislokovaná pracoviště PIS. Každá skupina se tak může soustředit na konkrétní věkovou kategorii a pružně reagovat na vývoj určitého druhu kriminality. Policisté v rámci svých obvodů udržují úzké kontakty s místními zastupitelstvy a nestátním neziskovým sektorem. Tyto kontakty se ukazují jako nezbytné při prosazování a spolufinancování vybraných preventivních projektů a programů.

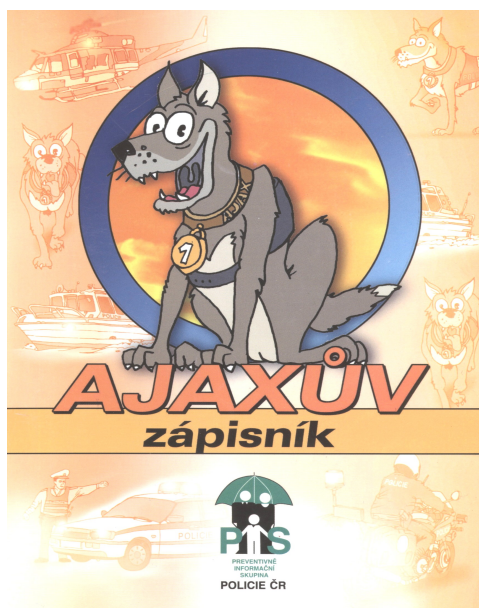
Pracovní náplň PIS se v průběhu několika posledních let pozměnila mezi hlavní priority patří:

- besední a přednášková činnost (mateřské školy, základní školy, střední školy a odborná učiliště, domovy a kluby seniorů, dětské domovy, speciální školy, vybraná zájmová sdružení apod.),

- tvorba a distribuce propagačně informačních materiálů s bezpečnostní tematikou (brožury, letáky, plakáty, DVD apod.),
- pořádání osvětových akcí pro veřejnost (výstavy, otevřené dny, soutěže apod.),
- realizace preventivně výchovných akcí směřujících ke zvyšování bezpečnosti silničního provozu a jeho účastníků,
- informování veřejnosti o rizikových druzích kriminality a zásadách bezpečného chování prostřednictvím místních periodik (přímo do schránek občanů),
- poskytování informací veřejnosti v souladu s ust. zák. č. 106/1999 Sb. O poskytování informací,
- analytická činnost ve spolupráci s místními zastupitelstvy,
- tvorba a realizace preventivních projektů a programů v součinnosti s Ministerstvem vnitra, Městskou policií a Magistrátem hl. m. Prahy.

## 2.3 PREVENTIVNÍ PROGRAM „AJAXŮV ZÁPISNÍK“

Jedním z preventivních programů realizovaných Policií ČR je „Ajaxův zápisník“. Myšlenka k vytvoření tohoto komplexního vzdělávacího programu vznikla v Preventivně informační skupině Okresního ředitelství policie Sokolov již v roce 2001. Praxe ukázala, že preventivní program tohoto typu je správnou volbou, proto se o dva roky později celý program pod záštitou Policejního prezidia rozšířil po celé republice.



Preventivní program s názvem **Ajaxův zápisník** je program, kdy se děti nenásilnou formou odpovídající jejich věku, seznamují se zásadami bezpečného chování, dozvídají se o různých sociálně patologických jevech, kterými mohou být v dnešní době ohrožováni a zároveň se seznamují s činností jednotlivých policejních složek. Uvedený projekt je v rámci prevence kriminality celorepublikový a naprosto ojedinělý.

**Ajaxův zápisník** je určen pro žáky druhých tříd základních škol. Tyto děti již umí číst a psát a zároveň ještě rády přijímají nové informace formou her a povídání. To je docíleno zejména tím, že všemi probíranými tématy provází děti kreslený policejní pes Ajax a jeho kamarád policista Standa. Děti se nejprve vždy seznámí s probíraným tématem a poté se zápisníkem pracují a plní různé úkoly, a to buď za pomoci svých učitelů nebo rodičů. Pomocníkem při jejich plnění jim samozřejmě může být i policista, který výklad k tématu provádí.

Přehledně vypracovaný a sestavený sešit přímo vybízí k tomu, aby se do něj psalo a kreslilo. Děti zábavnou formou odpovídají na nejrůznější dotazy a k určitým tématům kreslí obrázky. Vše je vhodně doplněno pěknými a názornými ilustracemi. Zápisník je zpracován přehledně a děti se v něm velice dobře orientují.

Děti na každé přednášce obdrží nejrůznější předměty preventivního charakteru. Odměny mohou získat také za správně zodpovězené dotazy v testu nebo jiné aktivity. Veškeré materiály, ať už se jedná o omalovánky, preventivní obrázkové karty, tužky atd., slouží jako zdroj důležitých preventivních rad.

Pracovní sešit celkem obsahuje deset témat, na každý měsíc školního roku vždy jedno. Jednotlivá témata na sebe logicky navazují a zároveň byla vybírána tak, aby žáci probíranou problematiku co nejlépe pochopili.

Obsah a náplň probírané látky je zde uveden pouze v základních bodech:

#### *Září – základní informace o Policii ČR:*

děti se seznamují s činností policie a zároveň se jim představí jejich průvodce – policejní pes Ajax a policista Standa. Žáci během výuky získají celou řadu informací týkající se policejní práce. Vytvoří si ucelený přehled o činnosti a úkolech jednotlivých policejních složek, ale také o spolupráci s dalšími útvary v rámci jednotného záchranného systému.

*Říjen – dopravní výchova:*

policista vysvětluje zásady bezpečného chování v silničním provozu, přičemž hlavní pozornost je věnována chodcům. Děti si osvojí základní bezpečnostní pravidla a zopakují názvy dopravních značek. Pomocí modelových situací se učí bezpečnému chování v dopravě.

*Listopad – vlastní bezpečnost:*

děti si zopakují základní návyky a zásady týkající se bezpečného chování doma a na ulici. Při výkladu se velice dobře osvědčuje použití interaktivní videokazety s názvem „Nechte mě být!“. Pomocí hraných příběhů, které zachycují děti v nebezpečných situacích, si žáci lépe uvědomí všude číhající nebezpečí.

*Prosinec – všichni dodržujeme pravidla:*

přednáška je směřována tak, aby děti pochopily nutnost dodržování určitých pravidel a společenských norem ve škole, rodině a celé společnosti.

*Leden – trestné činy:*

policista objasní základní pojmy vztahující se k problematice. Posluchači během přednášky získají obecné informace (co to je trestný čin, druhy trestů v ČR, trestní odpovědnost atd.). Následuje stručná charakteristika nejčastěji se vyskytujících tr. činů.

*Únor – mezilidské vztahy, šikana:*

policista dětem vysvětluje znaky a formy šikany a jako obvykle probíhá její vývoj. Velkým pomocníkem je i tentokrát interaktivní videokazeta s názvem „Nechte mě být!“. Žáci shlédnou příběh šikany ve škole a tím vznikne prostor pro následnou diskusi.

*Březen – dopravní výchova:*

žáci si procvičí zásady bezpečného chování v silničním provozu coby cyklisté. Výklad se zaměřuje zejména na povinnou výbavu jízdního kola a používání ochranných pomůcek při jízdě na kole (cyklistická přilba, oblečení, reflexní prvky).

*Duben – tabák, tabákové výrobky, vznik závislosti (kouření, alkohol):*

policista diskutuje s dětmi o zlozvycích, návykových látkách, požívání alkoholických nápojů apod. Velice kladně je v této souvislosti přijímána dětmi i pedagogy interaktivní videokazeta „Děti a drogy“. Pomocí kreslených pohádek děti snadno pochopí vznik závislosti na alkoholu i lécích, případně drogách a uvědomí si hrozící nebezpečí.

*Květen – drogová problematika a další závislosti:*

děti si s policistou opakují, co jsou to drogy a jak vzniká závislost na omamných a psychotropních látkách. Dozví se i něco nového o problematice hazardních her a vzniku možné závislosti např. na hracích automatech.

*Červen – bezpečné prázdniny:*

téma se týká především toho, jak prožít bezpečně prázdniny. Nabyté vědomosti mohou děti využít právě o letních prázdninách. Z této poslední přednášky si odnesou žáci drobné odměny za celoroční práci. Velkou odměnou pak pro celý třídní kolektiv může být návštěva policejní služebny, vybraného policejního útvaru (např. Poříčnického oddílu, Jízdní policie, Stálé pořádkové jednotky, Oddílu služební kynologie apod.) s ukázkou výstroje, výzbroje a policejní práce.





Během školního roku se při práci s Ajaxovým zápisníkem děti seznámí s mnoha novými a důležitými informacemi a získají určité znalosti a dovednosti. Přednášející policista se neomezuje na pouhý výklad, ale zapojuje děti do diskuse a do konkrétních modelových situací. Společně se snaží nalézt správné řešení situací, vysvětlují zásady bezpečného chování a upozorňují na chyby. Snahou je připravit děti na možné situace, které je mohou v životě potkat. Policista se pro ně stává dobrým přítelem a pomocníkem, na kterého se mohou bez obav obrátit.

Pracovní sešit zde není pouhou pracovní pomůckou, ale především zrcadlem. Policista i učitel se často právě ze sešitu dozví i to, co dítě před okolím úzkostlivě tají (špatné rodinné zázemí, problémy v komunikaci s kamarády, rodiči, šikanu atd.). Takové informace samozřejmě někdy vyjdou najevo i při komunikaci policista – žák. Vzpomínám si například na velmi neposedného chlapce, kterého třídní kolektiv i paní učitelka považovala za rváče a velmi zlobivé dítě. Hoch se na každé setkání s „jejich“ policistkou těšil, při besedách neustále vykřikoval a dožadoval se pozornosti. Při listopadovém tématu „vlastní bezpečnost“ chlapec reagoval na kladené otázky přecitlivěle a nakonec se rozplakal. Paní učitelka v této souvislosti upozornila policistku na časté hochovy podlitiny a neobvyklý strach z otčíma. Celá situace byla následně řešena cestou výchovné poradkyně, která kontaktovala matku chlapce. Včasný zákrok pedagogů tak nejspíš zabránil dalším problémům v rodině. Otčím se odstěhoval, hoch se zklidnil a začal se spolužáky i učiteli vycházet mnohem lépe.

Jedním z důvodů, proč byl preventivní program „Ajaxův zápisník“ směřován mezi děti mladšího školního věku, je právě schopnost přijímat nové informace bez předsudků. Ty vznikají až v pozdějším období, kdy se názory dítěte formují podle vzorů z nejbližšího okolí.

Teoretická část mé bakalářské práce se proto neobejde bez charakteristiky cílové skupiny. Průzkum byl proveden mezi žáky druhých tříd základních škol, tedy ve věkové skupině 7-8 let. Toto období života je charakteristické několika znaky. Mezi děvčaty a

chlapeci v tomto věkovém období nejsou téměř žádné rozdíly. Dokáží spolu bez problémů komunikovat, tvořit, hrát si a pomáhat. Jakýmsi hnacím motorem je pro tyto děti pochvala, chtějí být chváleny nejen doma ale i ve škole.

Vstup do školy je významným mezníkem v životě dítěte. Vedle hry nastává pro dítě nová povinnost – učení. Mění se jeho sociální role – role předškoláka v roli školáka (žáka) a spolužáka. Ve školním období se systematicky s nácvikem psaní, čtení a počítání rozvíjejí dále všechny poznávací procesy a celá osobnost dítěte (i jeho mimokognitivní složka). Pro mladší školní věk je typický přechod z předškolní úrovně prelogického myšlení (které bylo ovládáno aktuálními pocity a potřebami, egocentrismem a fantazií) do stádia konkrétních logických operací, které jsou vázány na názorovou složku. Vnímání se stává detailnějším, pozornost vyzrálejší. Autoregulace je vyspělejší.<sup>13</sup>

V tomto věkovém období již děti dokáží velmi přesně vyjádřit své pocity, jejich slovní zásoba je dostatečná. Při komunikaci s dospělým se občas v projevu objevují i konfabulace, smyšlenky, kdy dítěti skutečnost zkreslují vzpomínky a fantazijní představy. Ze stejného důvodu některé děti ještě jednoznačně nerespektují tabu osobního vlastnictví a někdy si vezmou něco, co jim nepatří. Jde zatím spíše o nezralost v oblasti kognice či autoregulace než o vědomé, nebo dokonce plánované překročení sociálních norem.<sup>14</sup>

Děti mladšího školního věku si rovněž ještě příliš neuvědomují následky svého jednání. Často jednají bez rozmyslu a bez přemýšlení nad důsledky. Při nezdaru se cítí naprosto ztracené až zoufalé a často reagují velice emočně např. pláčem.

Největší vliv na rozvoj dítěte má i v tomto období života rodina. Dítě si začíná uvědomovat kam patří, více o své nukleární rodině přemýšlí a porovnává své rodinné zázemí s vrstevníky. Setkává se s velkými rozdíly ve výchově, způsobu komunikace i trávení volného času. Ve svých názorech je dítě ještě velmi dobře ovlivnitelné. Stále se ještě učí nápodobou, proto je nezbytně nutné dítěti předkládat správné vzorce chování a o těch nesprávných s dítětem komunikovat.

---

13 Švingalová D., *Úvod do vývojové psychologie*, Liberec 2006, s. 69-70

14 Vágnerová M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 788

Největším nebezpečím pro tyto děti je pasivní a nekontrolované sledování televize a surfování po internetu. Vhodnou alternativou trávení volného času mohou být zájmové kroužky, sport apod. Důležitou součástí každého dne by však stále měl být čas společně strávený s rodiči.

## 2.4 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST

V rámci preventivních programů jako je „Ajaxův zápisník“ děti získávají i jakési základní právní povědomí v oblasti trestního práva. Snahou uvedených programů je docílit stavu, kdy většina dětí rozezná běžnou hru tzv. klukovinu od závažnějšího protispolečenského jednání typu šikany, krádeže apod.

Z hlediska trestního zákona vzniká trestní odpovědnost dovršením patnáctého roku osoby a to následující den po jejích patnáctých narozeninách. Do této doby není osoba trestně odpovědná.<sup>15</sup> Trestní zákon osoby mladší patnácti let označuje za nezletilé. Osoby starší patnácti let, ale mladší osmnácti let jsou nazývány mladistvými. Zatímco osoba nezletilá není trestně odpovědná vůbec, u osob mladistvých je trestní odpovědnost zvláštním způsobem upravena a jiný je rovněž postup při trestním stíhání těchto osob.

Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže - upravuje trestní řízení vůči mládeži, kterou se rozumí děti mladší patnácti let a mladiství tzn. mladší osmnácti let. Jedním z nejvýraznějších rozdílů je ten, že se v tomto zákoně nehovoří o trestném činu, nýbrž o protiprávním činu tzv. provinění (čin jinak trestný).<sup>16</sup> Trestné činy spáchané mládeží, resp. provinění řeší na rozdíl od minulosti soudy pro mládež ( zvláštní senáty ). Jiný je i systém trestů, které se nazývají výchovná, ochranná a trestní opatření. Soud může uložit např. ochrannou výchovu nebo obecně prospěšné práce.

---

<sup>15</sup> Viz. § 11 zák. č. 140/1961 Sb.

<sup>16</sup> Viz. § 2 odst. a zák. č. 218/2003 Sb.

Pokud se týká trestní odpovědnosti mladistvého, je nutné často za pomoci přibraného znalce z příslušného oboru prokázat, zda **mladistvý mohl na základě své rozumové a mravní vyspělosti rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost anebo své jednání ovládat**. V případě, že nemohl, není za svůj čin trestně odpovědný.<sup>17</sup>

V následující tabulce je znázorněn podíl trestné činnosti spáchané dětmi ve věku 1-14 let na celkově spáchané trestné činnosti v ČR za uvedené období.

### Kriminalita v České republice za období od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2008<sup>18</sup>

Druh tr. činnosti	Počet zjištěných tr. činů	Počet objasněných tr. činů	Podíl dětí (1-14 let)
Násilné tr. činy	17 875	11 239	499 (4%)
Mravnostní tr. činy	1 680	1 202	93 (8%)
Krádeže vloupáním	53 381	9 889	549 (6%)
Krádeže prosté	147 292	23 230	733 (3%)
Majetkové tr. činy	219 347	37 792	1 409 (4%)
Ostatní tr. činy	18 861	12 835	500 (4%)
Hospodářské tr. činy	32 474	15 921	65 (0,4%)
<b>Celková kriminalita</b>	<b>343 799</b>	<b>127 906</b>	<b>2 783</b>

---

<sup>17</sup> Viz. §5 odst.1 zák. č. 218/2003 Sb.

<sup>18</sup> <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-725362.aspx> cit. 16. 2. 2009

Komparací dat uvedených v tabulce bylo zjištěno, že nejmenší podíl dětí je na páchání hospodářské kriminality, což odpovídá nízké věkové hranici pachatelů. Naopak největší podíl dětí byl zjištěn u mravnostních trestných činů a u krádeží vloupáním. Analýzou spisové dokumentace jsem zjistila, že mravnostní trestné činy většinou páchají děti s věkovou hranicí těsně pod 15. rokem. U krádeží vloupáním je věková hranice často i nižší. Děti tento druh trestné činnosti páchají jako členové skupin, kdy jsou k tomuto nuceni většinou staršími kamarády za úplatu ve formě peněz, elektroniky, drog apod.

## **3 PRAKTICKÁ ČÁST**

### **3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI**

V souvislosti se zjišťováním vlivu preventivního programu „Ajaxův zápisník“ na povědomí o obecných rizicích u dětí mladšího školního věku byl jako cíl této práce stanoveno zjištění efektivity preventivního programu „Ajaxův zápisník“, zejména co se týče zvýšení povědomí o obecných rizicích a bezpečném chování.

### **3.2 CHARAKTERISTIKA VZORKU**

Ke zjištění stanoveného cíle byl vybrán vzorek 140 respondentů, kteří v době výzkumu ukončovali 2. ročník základní školy v Praze. Polovina respondentů se přitom v průběhu celého školního roku zúčastnila preventivního programu „Ajaxův zápisník“. Druhá polovina se naopak během školního roku nezúčastnila žádné besedy či přednášky s bezpečnostní tematikou.

Celkem bylo osloveno 140 žáků (respondentů) druhých tříd dvou vybraných základních škol v obvodu městské části Praha 6, kde jsem jako pracovnice PIS působila. Jedná se o městskou část, která se skládá ze staré zástavby především v okolí Vítězného náměstí a dále ze zástavby tzv. sídlištní, představované například sídlištěm Řepy. V současnosti má tato městská část téměř 100 tisíc obyvatel, přičemž věkový průměr činí 44 let. Zajímavá jsou bezesporu zjištění, že městská část Praha 6 patří k největším městským částem a může se pyšnit nejvyšším procentem vysokoškolsky vzdělaných lidí v kontextu celého hlavního města. V současné době je v oblasti městské části Praha 6 zřízeno 27 mateřských a 15 základních škol.

Co se týče kriminality v této městské části, krádeže věcí z motorových vozidel spolu s krádežemi motorových vozidel tvoří více než třetinu celkového nápadu trestné činnosti v Praze 6. S ohledem na probíhající hospodářskou krizi lze očekávat i zvýšený nárůst pouliční kriminality, zejména loupeží s použitím násilí a pod pohrůžkou zbraně. Podle odborníků se na páčání veškeré trestné činnosti, zejména násilné a majetkové podílejí velkou měrou recidivisté. Nezletilí (1-14 let) a mladiství (15-17 let) mají na páčání trestné činnosti malý nicméně trvalý podíl. Nejvíce se však podíleli právě na majetkové trestné činnosti.

**ZŠ Náměstí Svobody** je školou devítiletou, situovanou ve staré zástavbě městské části Praha 6 v blízkosti zastupitelských úřadů mnoha zemí. Jak je uvedeno v názvu, budova školy je umístěna na náměstí nedaleko stanice metra Dejvická (Vítězné náměstí). Věková skladba obyvatelstva je dána charakteristikou bytové zástavby. Jak mi potvrdila pracovnice místního úřadu, obyvatelstvo tvoří z velké části lidé důchodového věku a dále cizinci, zaměstnaní na zmiňovaných zastupitelských úřadech. Část dětí, navštěvujících tuto základní školu pochází z blízkého okolí, ale většina žáků je do školy dopravována rodiči z jiných městských částí nebo i z okolí Prahy. Mezi žáky je rovněž velký podíl cizinců. Rodiče těchto dětí zvolili toto školské zařízení nejen proto, že je v blízkosti jejich pracoviště, ale i z důvodu, že jednou z možností mimoškolního vyžití dětí je působení ve známém pěveckém dětském souboru Bambini di Praga. Žákům je dále k dispozici hřiště s umělým povrchem či výtvarná dílna s hrnčířským kruhem. Pedagogové této školy věnují velkou pozornost prevenci sociálně patologických jevů, zapojují se spolu s žáky do různých preventivních programů, přičemž využívají i dotací z fondů EU. Plánují volnočasové aktivity dětí, spolupracují s rodiči dětí s problematickým chováním či poruchami učení a nabízejí těmto rodinám odbornou psychoterapeutickou pomoc. Škola má i svou výchovnou poradkyni. Preventivně informační skupina s tímto školním zařízením spolupracuje již pátým rokem. O preventivní besedy či přednášky je zde velký zájem, s velkým ohlasem se setkávají i nejrůznější soutěže, praktické ukázky z výcviku, výstroje či výzbroje policistů apod. Pracovnice PIS svou přednáškovou a besední činnost

po dohodě s pedagogy přizpůsobují dané věkové skupině, případně se zaměřují na konkrétní problém vybraného třídního kolektivu. Preventivní program „Ajaxův zápisník“ běží na této škole již třetím rokem a je mezi dětmi velice dobře znám a kladně přijímán nejen dětmi ale i jejich rodiči.

**ZŠ Laudova** je rovněž školou devítiletou, umístěnou přímo ve středu sídliště Řepy. Poblíž školy se nachází nákupní středisko a tramvajová stanice Slánská. Podle vyjádření pracovnice místního úřadu je věková skladba zdejšího obyvatelstva dána tím, že se jedná o poměrně nové sídliště, které se dále rozrůstá. Naprostou většinu tak tvoří mladé rodiny s dětmi. Většina dětí, navštěvující ZŠ Laudova, pochází z blízkého okolí. Jejich rodiče jsou často zaměstnaní v jiných městských částech a vracejí se domů v odpoledních či večerních hodinách. Až do 3. ročníku proto mají děti možnost navštěvovat školní družinu či jiné mimoškolní aktivity v rámci školy. Velká část žáků však chodí ze školy sama a na příchod rodičů čeká v místě bydliště. Podle vyjádření pedagogů, tato skutečnost bohužel přímo nahrává negativním projevům jako je záškoláctví, šikana či experimentování s návykovými látkami. Škola je tvořena třemi komplexy. V prvním z nich je umístěn 1. stupeň, školní družina a jídelna, ve druhém z nich je situován 2. stupeň a odborné učebny. Třetí komplex tvoří vyšší odborná škola. Umístění všech tří komplexů v rámci jednoho objektu není právě nejšťastnější. Podle vyjádření pedagogů ZŠ je velice obtížné výchovně působit na žáky 1. stupně, když se každodenně na chodbách školy setkávají s chováním adolescentů, které není v souladu se školním řádem ani s morálkou. Žáci školy mají k dispozici hřiště s umělým povrchem, výtvarnou dílnu, laboratoř či posluchárnu vybavenou DVD systémem, velkoplošnou obrazovkou apod. Pedagogové se snaží vymýšlet různé preventivní programy, na 1. stupni ZŠ např. vytvořili v přízemí budovy jakýsi informativní koutek s dopravně bezpečnostní tematikou.

Koutek tvoří nástěnky a informační panely s letáky, brožurami, plakáty a fotografiemi s příslušnými popisky. Při první návštěvě koutku jsem však měla pocit, že jde o přehnanou snahu vyvěsit či vylepit do koutku cokoli co s tématem souvisí, ale tzv. bez hlavy a paty. Autor projektu postrádal jakékoli základní informace o rozdílu mezi Policií ČR a Městskou policií a konečně i informace o jednotlivých službách Policie ČR.



O preventivním programu „Ajaxův zápisník“ se vedení ZŠ dozvědělo na základě kladných referencí ostatních základních škol v rámci městské části Praha 6. Po dohodě s vedením školy se proto od začátku školního roku 2008/2009 „Ajaxův zápisník“ rozběhl i zde, mezi žáky druhých tříd. Ani žáci ostatních tříd nepřijdou zkrátka. V průběhu celého školního roku se zúčastní hned několika projektů, besed či přednášek připravených pracovníky PIS ve spolupráci se strážníky Městské policie.

### 3.3 FORMULACE HYPOTÉZ

V rámci předmětného výzkumu byly stanoveny dva předpoklady.

1 – Lze předpokládat, že preventivní programy mohou pozitivně ovlivnit obecné povědomí dětí mladšího školního věku o rizicích běžného života.

2 – Lze předpokládat, děti v mladším školním věku jsou schopné pochopit podstatu různých ohrožení a naučit se, jak v uvedených situacích jednat.

Provedený výzkum nelze považovat za zcela reprezentativní. Jedním z důvodů tohoto stavu je skutečnost, že průzkum byl proveden v hlavním městě, tzn. v místě s maximálně možným osídlením obyvatelstva, kde dochází neustále k velké migraci lidí a skladba obyvatelstva je multinárodnostní. Výsledky podobně vedeného průzkumu v jiné části ČR mohou být odlišné. Lze jen stěží předpokládat, že by se žák základní školy v horské oblasti setkal s odloženým kufříkem.

### 3.4 ZÁKLADNÍ TECHNIKY A METODY PRÁCE

Při tvorbě práce byly užity explorativní metody jako dotazníkové šetření, analýza produktů lidské činnosti, statistické analýzy a kazuistické studie. Stěžejní metodou bylo dotazníkové šetření.

V dotazníku byly s ohledem na věk respondentů řazeny uzavřené otázky týkající se konkrétních témat. Úkolem každého respondenta bylo označení správné odpovědi ze třech možných v celkem patnácti otázkách dotazníku. Správné odpovědi jsou vyznačeny tučně. Dotazníkové šetření bylo provedeno v měsíci červen 2008 v době, kdy část respondentů končila preventivní program Ajaxův zápisník.

Do dotazníku byly řazeny otázky týkající se konkrétních témat. Tato témata byla volena záměrně s ohledem na lokalitu, kde byl průzkum prováděn, věk cílové skupiny a s ohledem na bezpečnostní situaci v lokalitě. Vzhledem k poměrně širokému spektru probíraných témat v preventivním programu „Ajaxův zápisník“ byla do dotazníku zařazena jen vybraná témata. V úvodu dotazníku jsou otázky potřebné pro vyhodnocení a to dotaz na pohlaví dítěte a na účast či neúčast dítěte v preventivním programu.

### 3.5 PŘEHLED ZÍSKANÝCH DAT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Za účelem ověření předpokladů této práce, bylo provedeno rozdělení otázek dotazníku do jednotlivých tématických okruhů. Uvedené rozdělení mělo vypovědět o tom, v které oblasti jsou největší rozdíly mezi účastníky projektu „Ajaxův zápisník“ a v které oblasti naopak tento rozdíl není znát. Výsledek je rovněž důležitý pro zjištění případných nedostatků projektu preventivního programu.

Tématické okruhy byly nazvány následovně:

Obecná povědomost

Šikana

Bezpečnost v dopravě

Osobní bezpečnost

Závislosti

První okruh dotazníku jsem nazvala „**Obecná povědomost**“. Tuto oblast zde reprezentují tři otázky:

**Otázka č.3: „Telefonní číslo na Policii ČR je?“**

Cílem této otázky je zjistit zda je dítě schopno na základě svých znalostí v případě potřeby přivolat pomoc. Nejedná se pouze o policii ale i o záchrannou službu či hasiče. Děti měly na výběr tři možnosti:

a) 150

b) 155

**c) 158**

Z vlastní zkušenosti vím, že děti, které byly přítomny na mých přednáškách si čísla tísňových linek pamatují podle jednoduchých pomůcek. V případě linky 150 si děti jistě vybaví, že číslice nula na konci trojčíslí znamená rybník, ze kterého hasiči čerpají vodu. U linky 155 si vzpomenou, že poslední číslice pětka připomíná invalidní vozíček a u linky 158 nezapomenou, že osmička na konci trojčíslí vypadá přesně jako policejní pouta.

**Otázka č.4: „Jak se nazývá jednání, za které člověk může jít do vězení?“**

Úkolem této otázky je zjistit, zda se dítě správně orientuje ve společenských normách. V dotazníku děti měly na výběr možnosti:

a) špatné jednání

b) přestupek

**c) trestný čin**

**Otázka č. 5: „Od kolika let jsi trestně odpovědný za své jednání?“**

Tato otázka má za cíl zjistit do jaké míry děti vědí o důsledcích svého případného protiprávního chování. I v tomto případě měly děti na výběr tři možnosti:

a) od 10 let

**b) od 15 let**

c) od 18 let

Tyto odpovědi jsem zvolila záměrně, předpokládala jsem, že každá z odpovědí bude dítěti něčím povědomá.

V Ajaxově zápisníku je tomuto tématu, obsaženému v otázce č. 4 a č. 5 věnována kapitola Prosinec a Leden. Děti se prostřednictvím jednoduchých příběhů velice snadno zorientují v problematice a dokáží rozlišit společenskou nebezpečnost jednání. Uvědomí si i následky případného protiprávního jednání s ohledem na svůj věk.

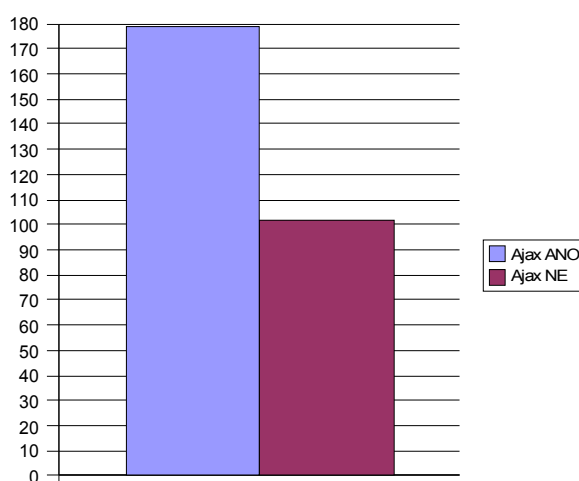
**Tabulka č.1**

**Celkové počty správných a špatných odpovědí tématického okruhu „Obecná povědomost“**

Preventivní program Ajax	Ajaxův zápisník ANO						Ajaxův zápisník NE					
	A		B		C		A		B		C	
odpověď	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.
Pohlaví žáka												
Otázka 3	0	0	1	1	34	34	0	2	5	1	30	32
Otázka 4	0	0	0	0	35	35	21	17	2	8	12	10
Otázka 5	0	0	19	22	16	13	2	0	12	6	21	29

### Graf č. 1

**Znázornění poměru správných odpovědí účastníků projektu „Ajaxův zápisník“ s  
žáky, kteří se projektu neúčastní v tématickém okruhu „Obecná povědomost“**



Vyhodnocení výsledků uvedeného tématického okruhu jsem zjistila, že nejlépe děti odpověděli na otázku č. 3, jaké telefonní číslo je na Policii České republiky. Když vezmeme v úvahu, že dítě má kromě uvedených telefonních čísel ještě k dispozici další, např. 156 na Městskou policii nebo 112, což je IZS (Integrovaný záchranný systém), mohu konstatovat, že velká většina dětí by s orientací v případě potřeby neměla mít problém, jak ostatně dokládá následující ukázka z praxe..

*„P. H. /2000/ si společně s kamarády hrál na hřišti, když se pětiletá dívka v zápalu hry zřítla z klouzačky, vyrazila si dech a vzápětí upadla do bezvědomí. Chlapec duchapřítomně vytočil linku 155 a podle pokynů operátorky holčičce poskytl první pomoc do příjezdu záchranné služby.“*

Další dvě otázky vyžadují skutečně alespoň základní právní povědomí, alespoň takové, jaké získávají děti například prostřednictvím Ajaxova zápisníku. Zde jsou rozdíly mezi oběma skupinami ve vědomostech značné.

Druhý okruh dotazníku jsem nazvala „**Šikana**“. Tomuto tématu byla v dotazníku věnována pouze jedna otázka:

**Otázka č. 6: „Co to je šikana?“**. Předpokládala jsem, že většina dětí se s tímto termínem již někdy setkala. Cílem otázky bylo zjistit, zda dítě ví, jaké jaké jednání se tímto termínem označuje.

Na výběr měly děti tři možnosti:

**a) opakované psychické či fyzické ubližování páchané mezi dětmi s cílem někoho týrat či trápit**

b) krádež mobilního telefonu

c) vyrušování v hodině

Této problematice je v Ajaxově zápisníku věnována kapitola Únor. Děti si po přečtení příběhu o Tomášovi a při následné diskusi o ceně kamarádství uvědomí své případné chyby ve vzájemné komunikaci v rámci třídního kolektivu.

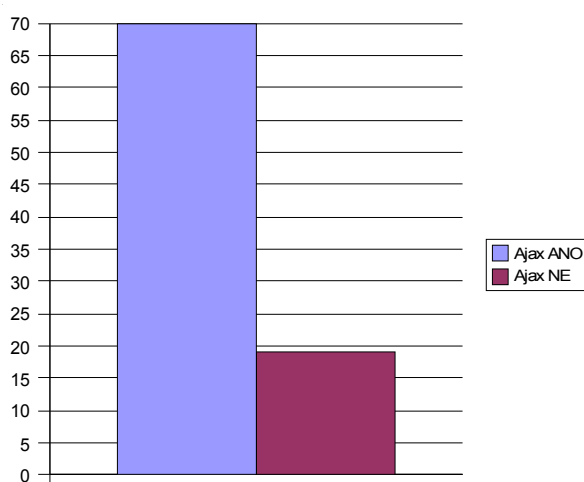
## Tabulka č.2

**Celkové počty správných a špatných odpovědí tématického okruhu „Šikana“**

Preventivní program Ajax	Ajaxův zápisník ano						Ajaxův zápisník ne					
	A		B		C		A		B		C	
odpověď	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.
Pohlaví žáka												
Otázka 13	35	35	0	0	0	0	16	3	2	2	17	30

**Graf č. 2**

**Znázornění poměru správných odpovědí účastníků projektu „Ajaxův zápisník“ s  
žáky, kteří se projektu neúčastní v tématickém okruhu „Šikana“**



Analýzou získaných informací k tématu šikana jsem zjistila velké rozdíly v povědomí o tomto sociálně patologickém jevu. Porovnání správných a špatných odpovědí vyznívá zcela jednoznačně pro žáky, kteří se projektu účastní. Zde nebyla zjištěna jediná špatná odpověď, tedy 100%. U žáků, kteří se projektu neúčastní, bylo zjištěno pouze 19 správných odpovědí, což činí 27%. Alarmující je zejména počet správných odpovědí u dívek, které se projektu neúčastnily a to celkem tři správné odpovědi z možných 35. Tento výsledek můžeme přičítat tomu, že v této věkové kategorii se agresivní chování vůči druhým projevuje spíše u chlapců, kteří jsou přímými účastníky než u dívek. O jak závažný jev se v podobě šikany jedná, dokládá následující kazuistická studie.

*„P. K. /1998/ a M. L. /1997/ po dobu nejméně 6 měsíců psychicky týrali a vydírali svého spolužáka M. R. /2000/ ze základní školy. Opakovaně svou oběť natáčeli pomocí mobilního telefonu v ponižujících pozicích a své záběry zveřejňovali na internetu. Dále M. R. vyhrožovali fyzickým napadením, pokud jim nebude odevzdávat své kapesné.,,*

Třetí okruh dotazníku jsem nazvala „**Bezpečnost v dopravě**“. Protože děti patří mezi nejzranitelnější účastníky silničního provozu, reprezentují tento okruh v dotazníku hned tři otázky:

**Otázka č. 7: „Při přecházení vozovky se musíš:“** Tato otázka se týká bezpečného přecházení komunikace. V hlavním městě Praze je sice většina frekventovaných komunikací opatřena světelnou signalizací, přesto je dle mého názoru důležité si od raného dětství osvojovat základní pravidla bezpečného pohybu v každodenním provozu. Děti zde měly na výběr tři možnosti:

a) rozeběhnout a co nejrychleji přeběhnout na druhou stranu

**b) zastavit a rozhlédnout se doleva, doprava a raději ještě jednou doleva**

c) zastavit a rozhlédnout pouze doleva

V Ajaxově zápisníku je téma dopravní výchovy zmíněno hned dvakrát. V kapitole Říjen jsou dětem hravou formou vštěpována základní pravidla silničního provozu, děti se učí poznávat nejdůležitější dopravní značky a společně s policistou si mohou zahrát scénky znázorňující jednotlivé dopravní situace. Zcela logicky a nenásilně tak samy dospějí ke správnému a bezpečnému přecházení křižovatek, pohybu po chodníku, vyznačených stezkách apod.





**Otázka č. 8: „Na silnici smějí jezdit cyklisté samostatně bez dozoru:“**

- a) od 10 let
- b) od 12 let
- c) od 15 let

**Otázka č. 9: „Znamení o změně směru jízdy dává cyklista:“**

- a) máváním paží
- b) upažením
- c) vztyčením paže

Cílem otázek č. 8 a č. 9 bylo zjištění, zda se dítě orientuje v základních pravidlech silničního provozu jako cyklista. Toto téma je v Ajaxově zápisníku zařazeno do kapitoly Březen. To má samozřejmě své opodstatnění. V jarních měsících děti začínají opět

A. ZOULOVÁ: VLIV PREVENTIVNÍHO PROGRAMU „AJAXŮV ZÁPISNÍK“ NA POVĚDOMÍ O  
OBECNÝCH RIZICÍCH U DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

---

využívat ve svém volném čase jízdní kola. V rámci preventivního projektu se děti seznámí se základním vybavením jízdního kola, zopakují si dopravní značení a vyzkouší si pod dozorem policisty samostatnou jízdu na kole na dětském dopravním hřišti. Ti nejšikovnější získají i Dětský řidičský průkaz.

**DĚTSKÝ ŘIDIČSKÝ PRŮKAZ**  
**ČESKÁ REPUBLIKA**

Zde vlep svoji fotografii

PŘÍJMENÍ

JMÉNO

**158 POLICIE ČR**  
**156 MĚSTSKÁ POLICIE**  
**155 ZÁCHRANNÁ SLUŽBA**  
**150 HASIČI**  
**112 IZS**

**RADY PRO MLADÉ CYKLISTY**

**stoj**  
**pozor**  
**volno**

Při jízdě po ulici jezdí vždy při její pravé straně!  
Do deseti let jezdí na kole jen v doprovodu dospělé osoby!  
Během jízdy na kole, bruslích či na skateboardu, používej cyklistickou přilbu. Může ti zachránit život!

stezka pro chodce a cyklisty

přechod pro chodce

VDALA PREVENTIVNĚ INFORMAČNÍ SKUPINA  
POLICIE ČR SPRÁVY HL.M. PRAHY



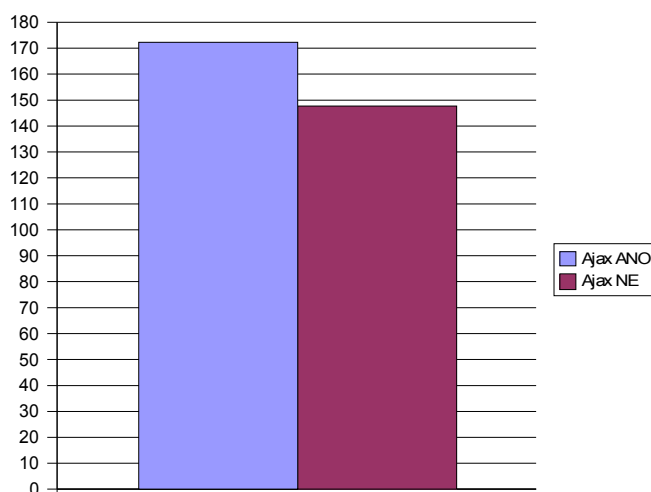
Tabulka č.3

Celkové počty správných a špatných odpovědí tématického okruhu „Bezpečnost v dopravě“

Preventivní program Ajax	Ajaxův zápisník ano						Ajaxův zápisník ne					
	A		B		C		A		B		C	
	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.
Pohlaví žáka												
Otázka 7	0	1	35	34	0	0	1	5	34	30	0	0
Otázka 8	24	24	8	8	3	3	14	11	13	14	8	10
Otázka 9	2	6	30	28	3	1	5	5	30	28	0	2

**Graf č. 3**

**Znázornění poměru správných odpovědí účastníků projektu „Ajaxův zápisník“ s žáky, kteří se projektu neúčastní v tématickém okruhu „Bezpečnost v dopravě“**



Z grafu č. 3 je zřejmé, že podíl správných odpovědí na téma „Bezpečnost v dopravě“ není až tak výrazně rozdílný. Domnívám se, že tento stav je dán všeobecnou osvětou, která v této oblasti existuje. Základy se bezpečného chování v dopravě se dítě učí již v útlém věku sociálním učením. Je mu všeobecně vštěpováno, že se chodí po chodníku a ne uprostřed silnice. Většina dětí je rovněž majiteli vlastního jízdního kola, jehož obsluhu nelze bez základních znalostí bezpečnosti v silničním provozu nelze vykonávat.

*„Řidič osobního motorového vozidla tovární značky Hyundai jel po Strážkovské ulici v Praze 8 ve směru od Kobylis, když mu na křižovatce s ulicí Davídkova náhle vběhla do jízdní dráhy M. Z /2001/, která přebíhala vozovku na nepřehledném místě mimo vyznačený přechod pro chodce. Při střetu dívka utrpěla těžké zranění, se kterým skončila v nemocnici.“*

Čtvrtým okruhem v dotazníku je **Osobní bezpečnost**. Toto důležité téma je obsaženo ve třech otázkách. U každé z otázek se nabízí opět tři možnosti odpovědi.

**Otázka č. 10: „Jak se zachováš, když tě na ulici osloví cizí člověk?“**

- a) dám se s ním do řeči
- b) zavolám okamžitě policii
- c) nebudu se s ním bavit a okamžitě odejdu pryč**

Tato otázka měla za úkol zjistit, které chování dítě považuje z hlediska bezpečnosti za správné. V Ajaxově zápisníku je tomuto tématu věnována kapitola Listopad. Děti se v rámci tematické besedy dozvědí doporučení pro bezpečnou komunikaci s cizími lidmi nejen při kontaktu např. na ulici ale i při chatování na internetu. Pro lepší ilustraci a ztotožnění s bezpečnostními pravidly žáci shlédnou příběh Aničky a Lenky na interaktivní výukové VHS „Nechte mě být“. Jedna z dívek se stane ve zmiňovaném příběhu obětí přepadení a sexuálního obtěžování. Na konci příběhu děti samy vyhodnotí chování obou dívek jako nebezpečné a dospějí ke správnému bezpečnému chování při cestě ze školy.

**Otázka č. 11: „Co uděláš, když na hřišti najdeš odhozenou injekční stříkačku?:**

- a) nic, nebudu si toho všímat
- b) řeknu o tom co nejdříve nějakému dospělému, rodičům nebo paní učitelce**
- c) vezmu ji do ruky a zahodím do odpadkového koše
- ci)

Záměrem této otázky je zjištění, jak by dítě reagovalo v případě nálezu odhozené injekční stříkačky. V Ajaxově zápisníku tématicky tento problém spadá do kapitoly Listopad. Ovšem o nebezpečí použitých injekčních stříkaček se v průběhu celého projektu hovoří mnohem častěji a to v kapitole Květen, kdy se děti podrobně seznamují s drogami nebo v kapitole Červen, kdy si děti souhrnně opakují s policistou základní pravidla bezpečného chování a připravují se tak na nastávající pololetní prázdniny.

**Otázka č. 12: „Co uděláš, když najdeš volně odloženou tašku, kufřík, podezřelý balíček?“**

a) otevřu ho a podívám se, co v něm je

**b) v žádném případě se nález nebudu dotýkat a upozorním na něj dospělé nebo zavolám na policii**

c) vezmu nález s sebou domů

I v této otázce se snažím zjistit, jak by dítě reagovalo v případě nálezů podezřelých vyhlížejících předmětů. V rámci preventivního projektu „Ajaxův zápisník“ děti shlédnou příběh Mikyho na interaktivní VHS „Nechte mě být!“. Chlapec Miky nalezne v lesním porostu plně funkční výbušninu z 2.světové války a po prozkoumání ji vhodí do ohně. Při následné detonaci chlapec spolu s dalšími třemi kamarády utrpí závažná poranění. Děti po shlédnutí příběhu samy vyhodnocují chování hlavních aktérů jako velice rizikové a vzápětí navrhnou správné a bezpečné řešení v případě nálezů podezřelého předmětu, zavazadla apod.

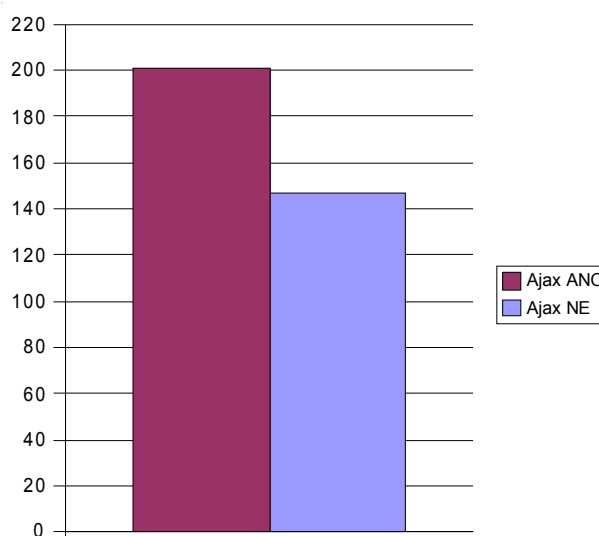
**Tabulka č.4**

**Celkové počty správných a špatných odpovědí tématického okruhu  
„Osobní bezpečnost“**

Preventivní program Ajax	Ajaxův zápisník ano						Ajaxův zápisník ne					
	A		B		C		A		B		C	
	odpověď											
Pohlaví žáka	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.
Otázka 10	0	0	2	1	33	34	0	0	11	14	24	21
Otázka 11	3	2	32	33	0	0	9	15	26	20	0	0
Otázka 12	1	0	34	35	0	0	2	0	33	27	0	8

**Graf č. 4**

**Znázornění poměru správných odpovědí účastníků projektu „Ajaxův zápisník“ s  
žáky, kteří se projektu neúčastní v tématickém okruhu „Osobní bezpečnost“**



Analýzou dotazníků bylo na téma „Osobní bezpečnost“ zjištěno, že i zde jsou rozdíly mezi vědomostmi žáků účastnících se projektu a žáků, kteří se projektu neúčastní. Zajímavé je, že velký počet dětí obou skupin správně zodpovědělo otázku č. 12, která souvisí s pyrotechnikou. Je zde více správných odpovědí než u předchozích dvou otázek, přitom pravděpodobnost výskytu podezřelého zavazadla je mnohem menší než pravděpodobnost, že dítě najde na hřišti pohozenou injekční stříkačku, nebo že jej osloví cizí člověk. U otázky číslo 10 bych tolerovala i odpověď B a vyzdvihla bych, že ani jedno z oslovených dětí by se s cizí osobou na ulici nedalo do řeči. Navzdory tomu praxe hovoří jinak a pachatelé bývají vynalézaví, mnohdy je neodradí ani přítomnost rodičů dítěte.

*„P. R /1954/ pod záminkou, že plánuje koupit dceři dárek a nezná přesně její velikost, nalákal L. B. /2000/ do zkušební kabinky jednoho z butiků v obchodním centru. Požádal dívku o vyzkoušení vybraného ošacení a během převlékání svou oběť pohlavně zneužil.“ Rodiče dívky v tu dobu byly v obchodě rovněž.*

Pátý a poslední okruh dotazníku jsem nazvala „**Závislosti**“. V rámci okruhu děti zodpovídaly tři otázky, kdy vybíraly vždy ze tří možností odpovědí:

**Otázka č. 13: „Jakou návykovou a zdraví škodlivou látku obsahuje cigareta?“**

- a) dehet
- b) tabák
- c) nikotin**

**Otázka č. 14: „Člověk závislý na alkoholu se nazývá:“**

- a) opilec
- b) alkoholik**
- c) narkoman

**Otázky č. 15: „Od kolika let můžeš kupovat v supermarketu alkoholické nápoje a požívat je?“**

- a) od 21 let
- b) od 18 let**
- c) od 15 let

Cílem všech tří otázek bylo zjistit, do jaké míry mají děti povědomost o nebezpečí alkoholu a kouření v dětském věku. V rámci preventivního projektu „Ajaxův zápisník“ je velká pozornost věnována i problematice alkoholu a jiných návykových látek a to v kapitole Duben a Květen. Děti je velice dobře přijímána interaktivní výuka pomocí VHS „Děti a drogy“. Prostřednictvím kreslených pohádek vyprávěných známou herečkou



Věrou Galatíkovou se děti nenásilně seznamují problematikou návykových látek. Pohádka „O opilé studánce“ vysvětluje malým divákům vliv alkoholu na organismus, v tomto případě na chování a jednání zvířátek v lese. Další pohádky „O voříškovi“ a „O holčičce, která chtěla umět zpívat“ zase dětem ukazují, že kamarády ani úspěch žádná kouzelná pilulka či rostlina nepřičaruje.

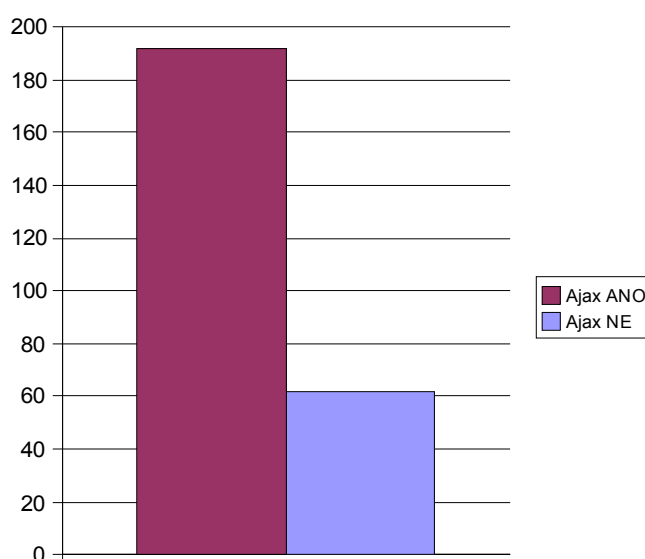
**Tabulka č.5**

**Celkové počty správných a špatných odpovědí tématického okruhu  
„ Závislosti“**

Preventivní program Ajax	ano						ne					
	A		B		C		A		B		C	
odpověď	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.	Ch.	D.
Pohlaví žáka												
Otázka 13	0	0	11	14	<b>24</b>	<b>21</b>	0	3	33	31	<b>2</b>	<b>1</b>
Otázka 14	1	1	<b>34</b>	<b>34</b>	0	0	25	28	<b>10</b>	<b>6</b>	0	1
Otázka 15	0	1	<b>35</b>	<b>34</b>	0	0	9	9	<b>22</b>	<b>21</b>	4	5

**Graf č. 5**

**Znázornění poměru správných odpovědí účastníků projektu „Ajaxův zápisník“ s  
žáky, kteří se projektu neúčastní v tématickém okruhu „Závislosti“**



Při vyhodnocení odpovědí tématického okruhu „Závislosti“ jsem zjistila, že zde bylo žáků, kteří se programu neúčastní, dosaženo nejhorších výsledků. Pominu-li odpovědi na první dvě otázky okruhu tj. 13 a 14, které bych nazvala spíše teoretickými, tak považuji za zcela nezbytné, aby žák ve druhé třídě základní školy věděl, od kolika let smí nakupovat nebo pít alkoholické nápoje. Nemělo by se tedy stát, aby ze 70 možných správných odpovědí bylo 27 odpovědí špatných. V této oblasti je znáta absence preventivních programů, ale i výchovy v rodině. Alkohol totiž tzv. zlidověl. Oslava jakéhokoliv úspěchu nebo příležitosti pomocí této návykové látky, jak často vidíme v reklamách televizních stanic, nebývá společností odsuzována tak jako požívání jiných návykových látek např. drog. Problém nejlépe ilustruje následující příklad z praxe.

*„Během kontroly nočních podniků v centru Prahy policisté zjistili celkem 12 osob mladších 18let pod vlivem alkoholu. Mezi těmito provinilci však byli i dva nezletilí a to F. K. /1996/ a T. B. /1997/. Oba chlapci navíc zkombinovali alkohol s marihuanou a skončili v péči lékařů.“*

### 3.6 Shrnutí výsledků a návrh opatření

Za účelem co nejobjektivnějšího porovnání povědomí žáků, účastníků preventivního programu „Ajaxův zápisník“ a druhé skupiny žáků, která se programu neúčastní bylo provedeno celkové porovnání správných odpovědí získaných dotazníkovým šetřením.

V tabulce č. 6, ve sloupci s názvem „Ajaxův zápisník ANO“ jsou znázorněny výsledky žáků, kteří se účastní projektu Ajaxův zápisník. Ve sloupci s názvem „Ajaxův zápisník NE“ jsou znázorněny výsledky žáků, kteří se projektu neúčastní. Výsledky jsou dále rozděleny na chlapce a dívky. Správná odpověď znamená součet správných odpovědí ve všech otázkách dotazníku z celkového počtu 35 žáků v dané kategorii. Přičemž celkový počet správných odpovědí na 35 žáků v dané kategorii je 455. V tomto nejsou zahrnuty otázky 1 a 2, které určují pohlaví žáka a jeho účast na projektu „Ajaxův zápisník“.

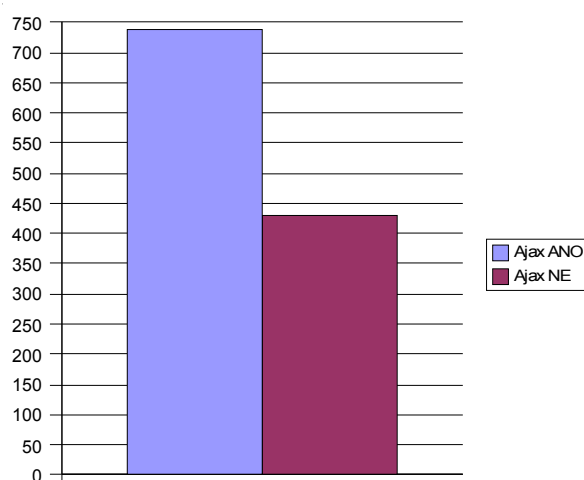
**Tabulka č. 6**

**Porovnání celkového počtu správných a špatných odpovědí**

	Ajaxův zápisník ANO		Ajaxův zápisník NE	
Pohlaví dítěte	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
Celkový počet dotázaných	35	35	35	35
Celkový počet možných odpovědí	455	455	455	455
Z toho správná odpověď	404	403	267	216
Z toho špatná odpověď	51	52	178	229

**Graf č. 6**

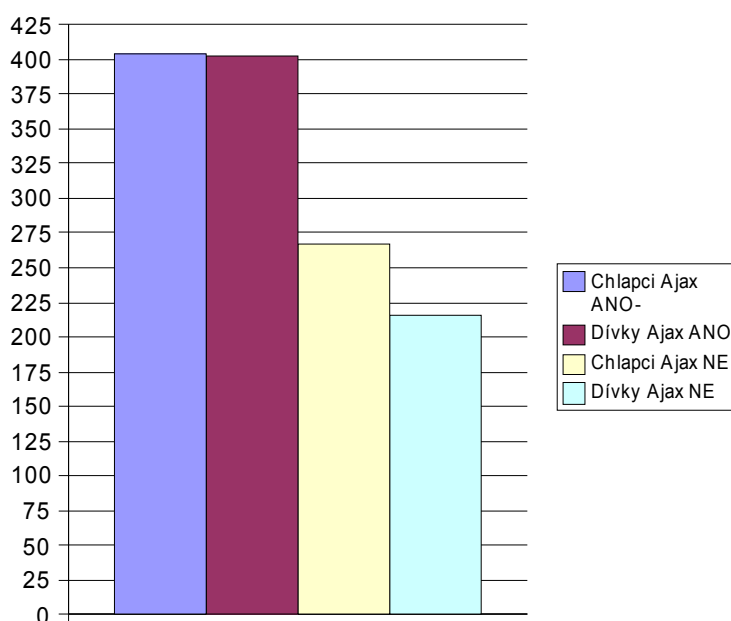
**Grafické znázornění poměru správných odpovědí u účastníků projektu ve srovnání s počtem správných odpovědí žáků, kteří se programu neúčastní**



Z prezentovaných dat jasně vyplývá, že preventivní programy mají vliv na povědomí dětí mladšího školního věku a mohou jej pozitivně ovlivnit. Rozdíly ve výsledcích obou skupin jsou značné. Nejhorší výsledky dosáhli respondenti v otázkách týkajících se závislostí a bohužel i šikany, tedy dvou závažných sociálně patologických jevů, se kterými jsou v každodenním kontaktu. Alarmující je počet odpovědí dívek, které se projektu neúčastní na otázku č. 6 „Co je to šikana?“. Třicet stejných odpovědí, že jde o vyrušování v hodině, z třiceti pěti možných je velký počet.

Celkové porovnání bylo dále provedeno i rozdělením na chlapce a dívky.

**Graf č. 7**



Z grafu č. 7 vyplývá, že nejmenší počet správných odpovědí mají dívky ve skupině neúčastníci se preventivního programu „Ajaxův zápisník“. Jak bylo zjištěno, tento stav nejlépe dokumentuje znalost problému šikana v otázce č. 6. Nejlepší vědomosti mají naopak chlapci účastníci se projektu.

Nejlepší výsledky dosáhli obě skupiny v tématickém okruhu nazvaném „Bezpečnost v dopravě“. Zde jistě všichni uplatnili své teoretické i praktické znalosti ze silničního provozu, ve kterém se pohybují každý den. Každý z žáků se stává účastníkem silničního provozu již ráno, cestou do školy.

Z prezentovaných výsledků vyplývá, že se hypotézy stanovené na začátku této práce potvrdily.

- 1) Předpoklad, že preventivní programy mohou pozitivně ovlivnit obecné povědomí dětí mladšího školního věku o rizicích běžného života, se potvrdil.
- 2) Rovněž tak se potvrdila předpoklad, že děti v mladším školním věku jsou schopné pochopit podstatu různých ohrožení a naučit se, jak v uvedených situacích jednat.

Provedený výzkum nelze považovat za zcela reprezentativní. Jedním z důvodů tohoto stavu je skutečnost, že průzkum byl proveden v hlavním městě, tzn. v místě s maximálně možným osídlením obyvatelstva, kde dochází neustále k velké migraci lidí a skladba obyvatelstva je multinárodnostní. Výsledky podobně vedeného průzkumu v jiné části ČR mohou být odlišné. Lze jen stěží předpokládat, že by se žák základní školy v horské oblasti setkal s odloženým kufříkem.

Myslím si, že tento program má velice dobrý základ. Domnívám se však, že je potřeba program průběžně upravovat a přizpůsobovat, zejména s ohledem na vývoj kriminality ale i s ohledem na psychický vývoj věkové skupiny, na kterou je program zaměřen. To, co děti dobře přijímají jeden rok, je o pět let později stejně starými dětmi znevažováno a považováno za „velkou legraci“. Dále mám jisté výhrady k některým tématům. Myslím si, že je zcela zbytečné děti ve 2.ročnících základních škol zatěžovat s věkovými hranicemi trestní odpovědnosti, konzumace alkoholu apod. Jak ukázalo i provedené dotazníkové šetření, děti si stejně většinou takového informace nepamatují. Více prostoru by naopak mělo být věnováno dopravní výchově či mezilidským vztahům. Vždyť tento program byl cíleně směřován do věkové skupiny dětí, které již umí číst a psát, ale zároveň velice dobře přijímají veškeré informace. Při mé přednáškové činnosti na základních školách se mi velice osvědčila metoda neformálních setkání. S dětmi se scházíme na hřišti, v tělocvičně, v jídelně a výuku vždy zpestříme různými soutěжами,

testíky a hrami. Pracovní sešit používáme jen jako pomůcku a jeho případné vyplňování je věcí dobrovolnosti.

Podobný pohled na věc mohou ale nemusí mít i další mí kolegové a kolegyně. Věřím, že každý přednášející policista má svůj osobitý způsob prezentace a nedá na něj dopustit.

## 4 ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala preventivním působením Policie ČR. Zaměřila jsem se na jeden z konkrétních preventivních programů „Ajaxův zápisník“, který probíhá již několik let na základních školách v celé republice.

V teoretické části práce jsem vysvětlila základní pojmy, seznámila čtenáře s historickým působením policejního sboru na úseku prevence a popsala strategii prevence kriminality. Dále jsem se věnovala preventivně informačním skupinám jako specializovaným útvarům, které se v rámci Policie ČR prevenci kriminality a sociálně patologických jevů věnují. V závěru teoretické části jsem v krátkosti představila preventivní program „Ajaxův zápisník“.

V praktické části bakalářské práce jsem si stanovila základní hypotézy a cíl výzkumného záměru, kterým bylo zjištění efektivity preventivního programu „Ajaxův zápisník“, zejména co se týče vlivu programu na zvýšení povědomí o obecných rizicích a bezpečném chování u dětí mladšího školního věku. Při tvorbě práce jsem užila explorativní metody jako dotazníkové šetření, analýza produktů lidské činnosti, statistické analýzy a kazuistické studie. Stěžejní metodou však bylo dotazníkové šetření.

Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že preventivní program „Ajaxův zápisník“ má nepopiratelný vliv na povědomí o obecných rizicích u dětí mladšího školního věku. Obě hypotézy, stanovené před začátkem výzkumného záměru se tak potvrdily. V závěru praktické části jsem nejen shrnula výsledky dotazníkového šetření, ale rovněž jsem zmínila své výhrady k preventivnímu programu a pokusila se navrhnout případná opatření. Výhodou podobných preventivních programů je pravidelný kontakt dětí s přednášejícím policistou, vytvoření vzájemného vztahu plného důvěry a odstranění předsudků vůči Policii ČR.



Čas strávený tvorbou této bakalářské práce považuji za přínos. Mohla jsem se tak zamyslet nad smyslností své práce a navrhnout případné změny nejen v preventivním programu „Ajaxův zápisník“ ale i v dalších projektech.

Opravdu účinnou prevenci kriminality by totiž měli vytvářet lidé kreativní, komunikativní a časově flexibilní. Preventivní programy a projekty je nutné přizpůsobovat věkové kategorii a neustále pracovat na jejich zdokonalování. Tak jako se objevují stále nové formy páchaní trestné činnosti, tak je potřeba vymýšlet stále dokonalejší strategii preventivního působení. Výsledky takového působení nelze jednoznačně prokázat. Jakýmsi důkazem však mohou být pravidelné statistické výstupy. Ty nám ukáží vývoj trestné činnosti v dané lokalitě a naznačí, jakým směrem by se další preventivní aktivity měly ubírat.

Prevence je sama o sobě během na dlouhou trať. Aby byla opravdu účinná, musí být organizovaná, komplexní, součinnostní a pravidelná. Ale žádná preventivně informační kampaň nebo preventivní program nepřinese své ovoce, pokud člověk sám nezačne s prevencí u sebe.

## 5 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

1. Štáblová, R. *Drogy, kriminalita a prevence*. Druhé rozšířené vydání, Praha:PA ČR, 1999, 205s.

ISBN 80-7251-018-5

2. Zapletal, J. *Kriminologie-díl II.Zvláštní část*, 3. upravené vydání, Praha:PA ČR 2000, s.128 s.

ISBN 80-7251-003-7

3. Švingalová, D. *Úvod do vývojové psychologie*. 1. vydání, Liberec: TU v Liberci, 2006.

ISBN 80-7372-057-4

4. Vágnerová, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Rozšířené a přepracované vydání, Portál s.r.o., Praha 2004, 870s.

ISBN 80-7178-303-X

### **Zákon**

1. Zákon č. 140/1961Sb., *Trestní zákon*.

2. Zákon č. 218/2003Sb., *O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže*.

### ***Elektronické zdroje***

1. Kocábek Pavel. *Systém prevence kriminality v České republice slaví 15. narozeniny.*

Dostupné z: <http://www.trivis.info/view.php?cisloclanku=2008010201>

cit. 15. 1. 2009

2. *Prevence.* Dostupné z:

[<http://www.mvcr.cz/clanek/prevece-169232.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>](http://www.mvcr.cz/clanek/prevece-169232.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d)

cit. dne 19.1.2009

3. <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-725362.aspx>

cit. 16. 2. 2009

### **Přílohy**

Příloha č. 1 – dotazníkové

Příloha č. 2 – Ajaxův zápisník

Příloha č. 1 - dotazník

**Milý žáku,**

**právě jsi dostal dotazník. U každé otázky je možná pouze jedna správná odpověď. Až si správnou odpověď rozmyslíš, vyznač ji křížkem (přeškrtni příslušné písmeno).**

**Děkuji**

**1. Pohlaví:**

- a) dívka
- b) chlapec

**2. V tomto školním roce jsem se zúčastnil(a) projektu Ajaxův zápisník:**

- a) ano
- b) ne

**3. Telefonní číslo na Policii České republiky je:**

- a) 150
- b) 155
- c) 158

**4. Od kolika let můžeš kupovat v supermarketu alkoholické nápoje a požívat je?**

- a) od 21 let
- b) od 18 let
- c) od 15 let

**5. Co je šikana?**

- a) opakované psychické či fyzické násilí páchané mezi dětmi a mládeží s cílem týrat, trápit, činit příkoří, klást úmyslné překážky druhému
- b) krádež mobilního telefonu
- c) vyrušování v hodině

**6. Při přecházení vozovky se musíš:**

- a) rozeběhnout a co nejrychleji přeběhnout na druhou stranu
- b) zastavit a rozhlédnout se doleva, doprava a raději ještě jednou doleva
- c) zastavit a rozhlédnout pouze doleva

**7. Na silnici smějí jezdit cyklisté samostatně bez dozoru:**

- a) od 10 let
- b) od 12 let
- c) od 15 let

**8. Znamení o změně směru jízdy dává cyklista:**

- a) máváním paží
- b) upažením
- c) vztyčením paže

**9. Jak se zachováš, když tě na ulici osloví cizí člověk?**

- a) dám se s ním do řeči
- b) zavolám okamžitě policii
- c) nebudu se s ním bavit a okamžitě odejdu pryč

**10. Co uděláš, když na hřišti najdeš odhozenou injekční stříkačku?**

- a) nic, nebudu si toho všímat
- b) řeknu o tom co nejdříve nějakému dospělému, rodičům nebo paní učitelce
- c) vezmu ji do ruky a zahodím do odpadkového koše

**11. Jaká návykovou a zdraví škodlivou látku obsahuje cigareta?**

- a) dehet
- b) tabák
- c) nikotin

**12. Člověk závislý na alkoholu se nazývá:**

- a) opilec
- b) alkoholik
- c) narkoman

**13. Co uděláš, když najdeš volně odloženou tašku, kufřík, podezřelý balíček?**

- a) otevřu ho a podívám se co v něm je
- b) v žádném případě se nález nebudu dotýkat a upozorním na něj dospělé nebo sám zavolám na policii
- c) vezmu nález s sebou domů

**14. Jak se nazývá jednání, za které může jít člověk do vězení?**

- a) špatné jednání
- b) přestupek
- c) trestný čin

**15. Od kolika let jsi trestně odpovědný za své jednání?**

- a) od 10 let
- b) od 15 let
- c) od 18 let